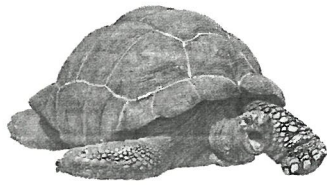

Les 1 Geuren en kleuren

Mensen, dieren en planten zijn aangepast aan hun omgeving en hebben eigenschappen die

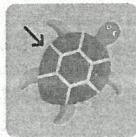
hun overlevingskansen vergroten. Een schildpad wordt beschermd door zijn **pantser**, een harde bescherming om de tere delen van zijn lijf heen. Grazers hebben vaak een **hoorn** als bescherming.

Als je niet gezien wordt, ben je ook veilig. Dit kan met een **schutkleur**. Sommige dieren hebben een **alarmkleur**. Dit betekent: pas op!

Wespen, schorpioenen en slangen hebben een **gifstof** in hun lijf. Die spuiten ze in de aanvallende. De **geurstof** van een dier kan als wapen, territoriumgrens en lokstof dienen.

het pantser

Een harde bescherming om de kwetsbare delen van een dier, zoals het schild van een schildpad.

de hoorn

Hard uitsteeksel op de kop van dieren zoals koeien en neushoorns. Bij een hert noem je het een gewei.

de schutkleur

De kleur waardoor je niet opvalt en opgaat in je omgeving.

de alarmkleur

De kleur waarmee een signaal wordt afgegeven. Bijvoorbeeld: pas op! Ik ben giftig.

de gifstof

Een stof die doodt, suf maakt, kriebelt of jeukt.

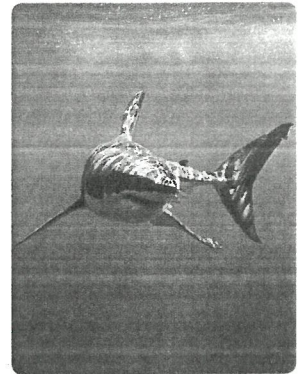
de geurstof

Een stof die sterk ruikt om dieren af te stoten of aan te trekken.

Les 2 Manieren van leven

Sommige dieren leiden een **sociaal leven**.

Ze leven in groepen. Andere dieren leven alleen. Ze leiden een **solitair leven**. Beide **samenlevingsvormen** zorgen ervoor dat de kansen voor de dieren om te overleven groter worden.

Veel planteneters leiden een sociaal leven in **kuddes**. In een kudde is er een **rangorde**.

Veel roofdieren leven solitair. Ze hebben hun eigen **territorium** dat ze verdedigen tegen indringers. Alleen voor de paring komen soortgenoten bij elkaar.

Planteneters en roofdieren herken je aan hun bouw. Hun bouw is aangepast aan hun leefwijze.

sociaal leven

Levend in een groep.

solitair leven

Alleen levend.

de samenlevingsvorm

De manier waarop dieren of mensen leven: sociaal of solitair.

de kudde

Een groep samenlevende zoogdieren.

de rangorde

De plek van een dier in een groep. Het sterkste dier staat bovenaan. Het zwakste dier staat onderaan.

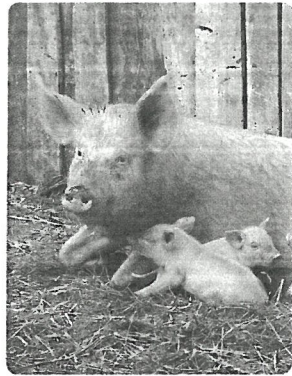

het territorium

Het leefgebied waar een dier voedsel zoekt en jongen verzorgt.

Les 3 Voortplanting

Voortplanting is als mensen, dieren en planten kinderen, jongen of nieuwe plantjes krijgen. Bij mensen en dieren moet het zaadje van de man samensmelten met het eitje van de vrouw. Dat heet

bevruchting. Bij planten moet het eitje uit de **stamper** samensmelten met de stuifmeelkorrels uit de **meeldraden**.

Bij **bestuiving** komen er stuifmeelkorrels op de stamper. Na de bevruchting groeit er een vrucht waarin zaden zitten. Daar kunnen nieuwe plantjes uit groeien. Je kunt een plant **stekken** door een stukje van de plant in de grond te stoppen. Daar groeit dan een nieuwe plant uit.

de voortplanting

Het krijgen van kinderen (bij mensen), jongen (bij dieren) of een babyplantje (bij planten).

de bevruchting

Als het zaadje van het mannetje versmelt met het eitje van het vrouwtje.

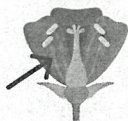
de stamper

Het vrouwelijke deel van een plant midden in de bloem.

de meeldraad

Het mannelijke deel van de plant waar stuifmeelkorrels aan zitten.

de bestuiving

Als stuifmeelkorrels van de meeldraden op de stamper komen.

stekken

Een nieuw plantje kweken uit kleine stukjes van de moederplant.

Maak een keuze

Soms heb je de keuze uit verschillende mogelijkheden. Je hebt geoefend met manieren die je helpen om een keuze te maken.

Les 1

Je beoordeelt argumenten. Dat helpt je bij het maken van een keuze.

Les 2

Je ordent argumenten naar belangrijkheid. Dat helpt je bij het maken van een keuze.

Les 3

Je ordent argumenten naar feiten en meningen. Dat helpt je bij het maken van een keuze.

Zo leer je voor de toets

- Bekijk de samenvatting.
- Leer de teksten en de dik gedrukte woorden.
- Vraag iemand om je te overhoren.

De toets is op .....